

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıda Tüketimini Etkileyen Faktörler

Suna Öncebe , Vecdi Demircan

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Isparta

Geliş Tarihi (Received): 31.07.2019, Kabul Tarihi (Accepted): 30.11.2019

✉ *Yazışmalardan Sorumlu Yazar (Corresponding author): vecdidemircan@isparta.edu.tr (V. Demircan)*

☎ 0246 211 86 01 📠 0246 211 86 96

ÖZ

Bu çalışmada fonksiyonel gıdalara yönelik tüketici davranışları ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ana materyalini, Isparta ili kentsel alanda yaşayan 384 tüketici ile yüz yüze görüşülerek anket yöntemi ile elde edilen veriler oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, görüşme yapılan kişilerin %89.58'i fonksiyonel gıda tüketicisi olduğu belirlenmiştir. Araştırmada tüketicilerin tüketmiş oldukları gıda ürününe karar verirken ilk dikkat ettikleri etmenin sağlığa yararlı olması görülmüştür. Tüketicilerin en fazla tüketmiş olduğu ürünler sırası ile maden suyu, karışık meyve suyu ve yeşil çay olarak belirlenmiştir. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan en fazla internet aracılığı ile haberdar oldukları ve bu gıdalardan en fazla gördükleri faydaların; kendilerini daha sağlıklı hissetmeleri, şişkinlik, gaz gibi sorunlarının giderilmesi ve bağırsak fonksiyonlarını düzenlemesi şeklinde olmuştur. Tüketicilerin haftada en az 2 veya 3 kez fonksiyonel gıda tükettikleri belirlenmiştir. Tüketicilerin fonksiyonel gıdaları satın alırken dikkat ettikleri özelliklerden olan sağlık faydası, fonksiyonel gıdalarla ilgili uzman kişilerin verdiği bilgiler ve bu ürünlerin markaları önem arz etmektedir. Fonksiyonel gıdaların tüketilmesinin ana nedenleri fonksiyonel gıdaların sağlıklarına fayda sağlamaları ve tatlarını sevmeleri, bu gıdaların kendilerini formda hissettirmeleri ayrıca hastalıkların önlenmesine yardımcı olmasıdır. Fonksiyonel gıda tüketimi ile cinsiyet, yaş, medeni durum, hanehalkı genişliği ve ortalama aylık gelirleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olmadığı ve tüketicilerin öğrenim durumları ile fonksiyonel gıda tüketimleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Fonksiyonel gıda, Tüketici, Tercihler, Harcama

Factors Influencing Consumers' Consumption for Functional Foods

ABSTRACT

In this study, the aim is to determine consumer behaviors towards functional foods and the factors affecting these behaviors. The main material of the study was the face-to-face interviews with 384 consumers living in urban areas of Isparta province and the data obtained by the survey method. According to the results of the study, 89.58% of the interviewees were the consumers of functional food. It was seen that being beneficial to health was the first factor that the consumers pay attention to, when they decide on the food product they consume. The most consumed products of consumers were mineral water, mixed fruit juice and green tea respectively. Consumers were aware of the functional foods mostly via the internet and the first three benefits were that these foods are perceived as healthier, may help to eliminate swelling problems like gas and to regulate bowel functions. Consumers of this study consumed functional foods at least 2 or 3 times a week. The health benefits, the information provided by the experts about the functional foods and the brands of these products were one of the important features that consumers pay attention to during the purchase of functional foods. The main reasons for the consumption were that they benefited from the health effects of functional foods and liking their tastes, making the consumers feel fit in shape and also helping to prevent disorders or diseases. It was found that the relationship between functional food consumption and gender, age, marital status, household width and average monthly income was statistically insignificant ($p > 0.05$) while the

relationship between the educational status of consumers and functional food consumption was statistically significant ($p < 0.05$).

Keywords: Functional food, Consumer, Preferences, Spending

GİRİŞ

Yeniliklerin artması, teknolojinin ve sanayinin gelişmesi ile birlikte birçok ülkede yaşam standartlarının ve eğitim seviyelerinin yükselmesi, insanları aldıkları gıdaların nitelikleri ve sağlıklı olup olmadıkları bakımından daha bilinçli ve kontrollü bir şekilde ürün almalarına ve bu ürünleri tüketme eğilimine itmiştir. Tüketicilerin daha bilinçli bir şekilde ürün almaları ve firmaların sürekli olarak alternatif ürün üretme çabasında olmaları, fonksiyonel gıdaların ortaya çıkmasına neden olmuştur [1].

İnsanların daha kaliteli yaşama arzusu, sağlıklı olma bilincinde olmaları, daha uzun yaşama istekleri ve hastalıklarının tedavi edilmesindeki yüksek ücretler gibi nedenler tüketicileri daha sağlıklı beslenmeye teşvik etmektedir. Bu durumda "fonksiyonel gıdalar" diye tanımlanan, beslenme bakımından yeterli olmalarının yanında, vücutta bir veya birden çok işlev üzerine iyi olma haline neden olan ve/veya hastalık risklerini düşürme gibi olumlu etkilere sahip olduğu belirtilen gıdaların geliştirilmesine neden olmuştur. Fonksiyonel gıdalar; insan fizyolojisi ve metabolik fonksiyonları üzerinde ek faydalar sağlayarak, daha sağlıklı bir yaşam seviyesine ulaşmada ve hastalıklardan korunmada etkinlik gösteren gıda veya gıda bileşenleri olarak görülmektedir [2].

Heasman ve Mellentin [3], fonksiyonel gıdaları, geleneksel gıdalara takviye edilen fonksiyonel bir bileşen, süreç değişikliği veya biyoteknoloji yoluyla bir hastalık durumunun önlenmesine veya hastalıkların tedavi edilmesine yardımcı olan veya fiziksel ve/veya zihinsel performansı artırarak fizyolojik bir fayda sağlayan gıdalar olarak açıklamıştır.

Avrupa Birliği (AB) Fonksiyonel Gıdalar Komisyonuna göre bir gıdanın fonksiyonel gıda sayılabilmesi için gerekli şartlar şunlardır [4]:

- Temel beslenme özelliklerinin yanında insan sağlığını iyileştirmek ve/veya
- Hastalıkların oluşumunu önlemek için etkisinin olması gerekir.

Günümüzde fonksiyonel gıdaların yaşlanmayı geciktirdiği, beslenme alışkanlıklarının ve kişiler üzerinde sağlıksız yaşam tarzlarının negatif etkilerinin azaltılabildiği gibi bir algı oluşturduğu düşünüldüğü için daha popüler hale gelip, çok sayıda kişi tarafından tüketilmektedir.

Fonksiyonel gıda tipleri [5,6]:

- **Takviye edilmiş gıdalar:** Besleyici bir vitamin, mineral gibi madde ilavesi ile üretilmiş olan gıdalardır. (örnek; C vitamini ilaveli meyve suyu).

- **Zenginleştirilmiş gıdalar:** Gıdaların içinde özel olarak bulunmayan, yeni bir besin maddesi eklenerek üretilen gıdalardır (örnek; probiyotik yoğurt).
- **Değiştirilmiş gıdalar:** Gıdanın içinde istenmeyen bir besin maddesinin uzaklaştırılıp, yeni bir maddenin ilave edilerek üretilen gıdalardır (örnek; yağsız süt).
- **Geliştirilmiş gıdalar:** Özel koşullarda geliştirilerek, yetiştirilerek üretilen gıdalardır (örnek; Omega-3 katkılı yumurta).

Çalışmada, fonksiyonel gıdalara yönelik tüketici davranışları ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada tüketicilerin sosyo-demografik özellikleri, fonksiyonel gıdalar hakkındaki bilgi düzeyleri, hangi fonksiyonel gıdaları tükettikleri, tüketim nedenleri, tüketim sıklıkları ve tüketim harcamaları gibi ögeler belirlenmiştir. Ayrıca fonksiyonel gıda tüketimini etkileyen faktörler tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçların bu konuda çalışacak araştırmacılara, fonksiyonel gıda üreten firmalara ve tüketicilere yararlı bilgiler sunacağı umulmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, Mart ayı, 2019 yılı Isparta ili kentsel alanda ikamet eden hanehalklarından anket yöntemi ile elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ayrıca fonksiyonel gıdalar ve tüketici davranışları üzerine gerçekleştirilmiş olan çeşitli Türkçe ve yabancı dildeki araştırma, derleme, inceleme, tez vb. gibi materyaller ile çeşitli ulusal ve uluslararası araştırma kuruluşlarında elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Çalışmada bireylere sorulan sorular ağırlıklı olarak Sevilmiş [7] 'in çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Anket uygulanacak örnek sayısının belirlenmesinde literatürdeki benzer çalışmalarda incelenerek eşitlik 1'de gösterilen "ana kitle oranlarına dayalı kümelenendirilmemiş tek aşamalı basit tesadüfi olasılık örnekleme" yöntemi kullanılmıştır [8].

$$N = t^2(p \cdot q) / e^2 \quad (1)$$

Formülde;

t: %95 önem düzeyine karşılık gelen t-tablo değeri (1.96),

p: söz konusu olayın olma olasılığı (0.50) (bu çalışmada fonksiyonel gıda tüketenlerin oranı bilinmediği için en yüksek örnek hacmine ulaşmak için 0.50 olarak alınmıştır),

q: söz konusu olayın olmama olasılığı (0.50),

e: örneklemede kabul edilen hata payını vermektedir.

Örneklemede kabul edilen hata payı (%5) olarak kabul edilmiştir. Çalışmada yapılan hesaplamalar sonucunda örnek sayısı 384 olarak hesaplanmıştır. Isparta kent merkezinde bulunan toplam mahalleler sosyo-ekonomik özelliklerine göre düşük, orta ve yüksek gelirli olmak üzere üç gruba ayrılmış ve araştırma alanını temsil edebilecek 15 mahallede anket çalışması yapılmıştır. Her mahalleden yapılan anket sayısı ise mahallelerin nüfusuna orantılı olarak dağıtılmış ve aileler tesadüfi seçilmiştir. Tüketicilerden elde edilen veriler MS Excel ve SPSS programlarında analiz edilerek tablolar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

Metot

Ki kare analiziyle, sayısal olmayan değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı ve bu ilişkinin derecesi tespit edilmektedir [9]. Fonksiyonel gıda tüketme durumuna göre bazı parametrelerdeki farklılıklar Ki-kare (χ^2) testi ile araştırılmıştır. Ki-kare (χ^2) testi parametrik olmayan bir istatistiksel yöntemdir. Ki-kare (χ^2) analizi Ki-kare testi parametrik olmayan testler içinde en yaygın kullanımı olan testlerdendir. Ki-kare (χ^2) bağımsızlık testi; a x b tipindeki çapraz çizelgelerde gözlenen frekansların (G_{ij}), marjinal olasılıklar yaklaşımına göre hesaplanan teorik frekanslara (T_{ij}) benzerliğini test etmeyi amaçlar [10]. Ki-kare (χ^2) test istatistiği aşağıda ifade edilen notasyon yardımıyla çözülmüştür [11];

$$\chi^2_{\text{hesap}} = \sum (G_{ij} - T_{ij})^2 / T_{ij} \quad (2)$$

BULGULAR VE TARTIŞMA

Hanehalklarının Sosyo-Demografik Özellikleri

Tüketicilerin sosyo-demografik özellikleri fonksiyonel gıda tüketim tercihlerinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Birçok ürünün, bu ürünlerin marka ve özellikleri kadın ve erkek tüketicilerin satın alımları üzerine farklılık gösterebilmektedir. Bununla beraber kişilerin yaş, öğrenim durumları, medeni durumları, meslekleri, ailede yaşayan birey sayıları ve aylık ortalama gelirleri fonksiyonel gıda tüketimlerinde belirleyici rol oynamıştır [7]. Çalışmada görüşme yapılan tüketicilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Tüketicilerin %49.74'ünün kadın, %50.26'sının ise erkek olduğu saptanmıştır. Tüketicilerin %36.46'sının 18-27, %19.27'sinin 28-37, %25.78'inin 38-47, %14.58'inin 48-57 ve %3.91'inin 58 yaş ve üstü yaş aralığında olduğu saptanmıştır.

Çalışmada tüketicilerin %53.91'inin evli, %46.09'unun ise bekâr olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin öğrenim düzeyleri incelendiğinde ise %8.07'sinin ilkökul, %3.13'ünün ortaokul, %28.39'unun lise, %47.66'sının lisans, %12.76'sının ise lisansüstü düzeyinde öğrenime sahip oldukları saptanmıştır. Eşlerin öğrenim düzeylerine bakıldığında ise %15.46'sı ilkökul, %7.73'ü ortaokul, %24.64'ü lise, %44.44'ünün lisans ve %7.73'ünün ise lisansüstü öğrenime sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 1).

Ankete katılanların meslek dağılımları incelendiğinde %14.32'sinin serbest meslek, %35.68'inin memur,

%31.77'sinin işçi, %2.86'sının emekli, %3.65'inin ev hanımı ve %11.72'sinin öğrenci oldukları tespit edilmiştir. Görüşülen tüketicilerin eşlerinin meslek grupları incelendiğinde ise %12.08'inin serbest meslek, %31.88'inin memur, %15.94'ü işçi, %6.76'sı emekli ve %33.33'ünün de ev hanımı oldukları belirlenmiştir (Tablo 1).

Görüşme yapılan tüketicilerin %28.65'inin 1-2 kişi, %55.21'inin 3-4 kişi ve %16.15'inin 5 kişi ve üzeri aile nüfusuna sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada ortalama hanehalkı genişliği ise 3.30 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Ertürk ve ark. [12] tarafından yapılan çalışmada hanehalkı genişliği 3.9 olarak tespit edilmiştir.

Tüketicilerin %10.68'inin ortalama aylık gelirlerinin 1000-2000 TL arasında, %24.74'ünün 2001-3500 TL arasında, %30.21'i 3501-5000 TL arasında ve %34.38'inin 5001 TL ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Tüketicilerin ortalama aylık gelirlerinin ise 4962.20 TL olarak belirlenmiştir. Aylık gıda harcamaları incelendiğinde tüketicilerin %28.39'unun 0-500 TL, %36.20'sinin 501-1000 TL ve %35.42'sinin 1001 TL ve üzeri aylık gıda harcaması yaptıkları belirlenmiştir (Tablo 1).

Ailede Gıda Alışverişini Yapan Kişi/Kişiler ve Tüketilen Gıda Ürünüde Aranılan Özellikler

Çalışma sonucunda görüşme yapılan tüketicilere sorulan "Ailenizde veya hanenizde gıda alışverişini kim veya kimler yapar?" sorusunda, bireylerin %45.05'i anne-baba birlikte yanıtını vermiştir. Gıda alışverişlerinin %24.22'si anne, %15.63'ü baba ve %15.10'u ise görüşme yapılan bekâr kişiler tarafından yapıldığı belirlenmiştir (Şekil 1).

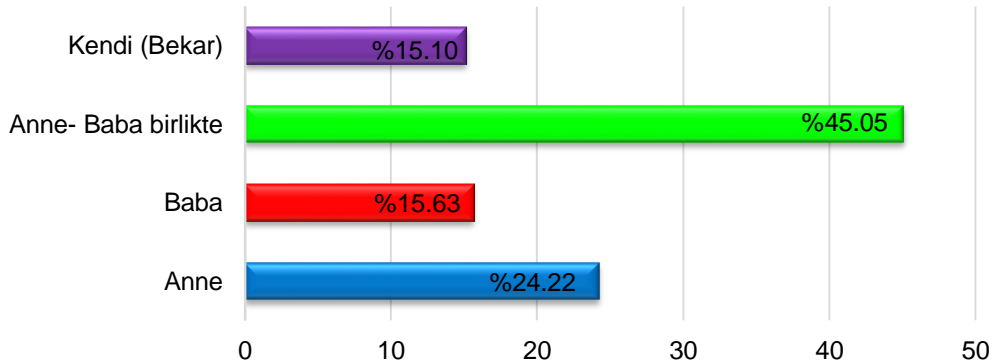
Tüketicilerin %48.18'i gıda alışverişine karar verirken ilk olarak sağlığa yararlı faktörünü göz önünde bulundurduğunu belirtmişlerdir. İkinci olarak %19.53 ile fiyatı, sonrasında %16.93 ile lezzetine dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir (Şekil 2). Verbeke [13], yaptığı çalışmada fonksiyonel gıdaların sağlıklarına yararını en önemli ölçüt olarak tespit etmiştir. Tüketicilerin sağlıkları için fonksiyonel gıdaların tatlarına güvenmenin son derece spesifik ve riskli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Zielinska ve Zychowicz [14], çalışmasında tüketicilerin satın alma ve tüketime karar verirken ürünlerin gerekliliğini ve fiyatını önemsediklerini belirtmiştir.

Tüketicilerin Fonksiyonel Ürün Tüketme Durumu

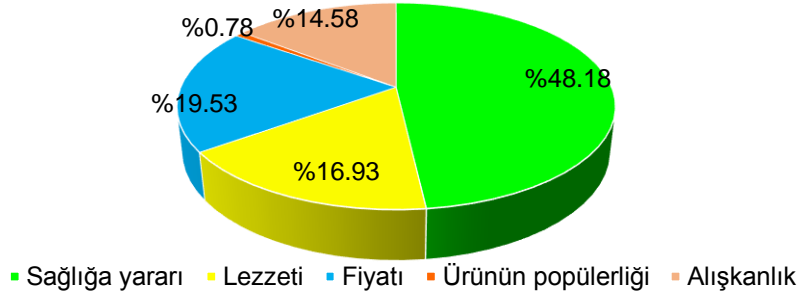
Görüşülen tüketicilerin %89.58'inin fonksiyonel gıda tükettikleri ve %10.42'sinin tüketmedikleri saptanmıştır (Şekil 3).

Tablo 1. Kişilerin sosyo-demografik özellikleri

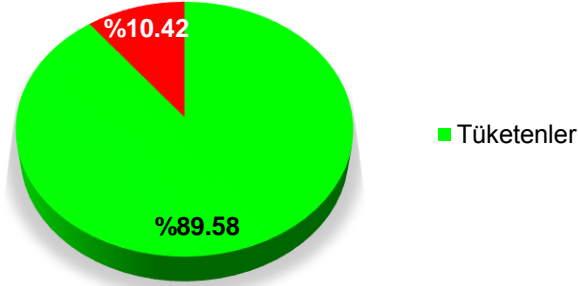
		N	%
Cinsiyet	Kadın	191	49.74
	Erkek	193	50.26
Yaş	18-27 yaş	140	36.46
	28-37 yaş	74	19.27
	38-47 yaş	99	25.78
	48-57 yaş	56	14.58
	58 yaş ve üstü	15	3.91
Medeni Durum	Evli	207	53.91
	Bekâr	177	46.09
Öğrenim Durumu	İlkokul	31	8.07
	Ortaokul	12	3.13
	Lise	109	28.39
	Lisans	183	47.66
	Lisansüstü	49	12.76
Eş Öğrenim Durumu	İlkokul	32	15.46
	Ortaokul	16	7.73
	Lise	51	24.64
	Lisans	92	44.44
	Lisansüstü	16	7.73
Meslek	Serbest meslek	55	14.32
	Memur	137	35.68
	İşçi	122	31.77
	Emekli	11	2.86
	Ev hanımı	14	3.65
	Öğrenci	45	11.72
Eş Meslek Durumu	Serbest meslek	25	12.08
	Memur	66	31.88
	İşçi	33	15.94
	Emekli	14	6.76
	Ev hanımı	69	33.33
Hanehalkı Genişliği	1-2 kişi	110	28.65
	3-4 kişi	212	55.21
	5 kişi ve üstü	62	16.15
Ortalama Hanehalkı Genişliği		3.30	
Toplam Aylık Gelir	1000-2000 TL	41	10.68
	2001-3500 TL	95	24.74
	3501-5000 TL	116	30.21
	5001 TL ve üstü	132	34.38
Aylık Ortalama Gıda Harcaması	0-500 TL	109	28.39
	501-1000 TL	139	36.20
	1001 TL ve üstü	136	35.42

Şekil 1. Gıda alışverişinin yapılması

Şekil 2. Gıda alışverişine karar verilirken ilk olarak göz önünde bulundurulanan faktörler

Şekil 3. Fonksiyonel gıda tüketen ve tüketmeyenlerin oranları

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıdalardan Haberdar Olma ve Kullanma Düzeyleri

Tablo 2'de ankete tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan haberdar olması ve bu fonksiyonel gıdaları kullanma düzeyleri 9 kategoride belirtilmiş ve yanıt vermeleri istenmiştir. Tüketicilerin en fazla haberdar olup tükettikleri ilk üç ürün grubunun karışık meyve suları, yeşil çay ve bağırsak sistemini rahatlatıcı süt ve süt ürünleri olduğu tespit edilmiştir. Sevilmiş [7], tarafından

İzmir ilinde yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş ve en çok tüketilen ilk üç fonksiyonel gıdanın karışık meyve suları, fonksiyonel çaylar ve bağırsak sistemini rahatlatıcı süt ve süt ürünleri olduğu tespit edilmiştir. Zielinska ve Zychowicz [14], yaptıkları çalışmada zenginleştirilmiş yiyecek ve içeceklerin kadınlar ve gençler tarafından daha fazla tercih edildiği, kolesterolü düşürücü margarin, yiyecek ve içeceklerin ise 50 yaş üzerinde tüketicilerin 30 yaş altında olan tüketicilere göre daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 2. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan haberdar olması ve fonksiyonel gıdaları kullanma düzeyleri

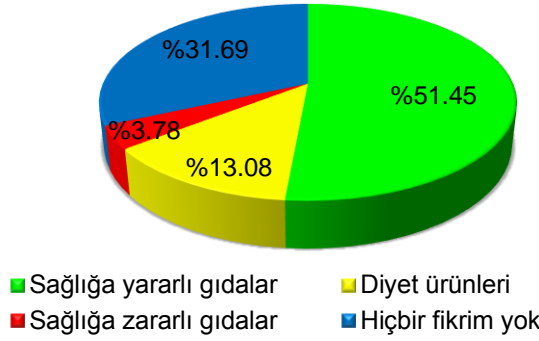
		1*	2	3	4	5	Toplam	Ort.	Ss.
Bağırsak Sistemini Rahatlatıcı Süt ve Süt Ürünleri	n	72	76	72	93	71	384	3.04	1.39
	%	18.75	19.79	18.75	24.22	18.49	100.00		
Omega 3'lü Süt	n	131	142	62	32	17	384	2.12	1.11
	%	34.11	36.98	16.15	8.33	4.43	100.00		
Kolesterol Düşürücü Margarinler	n	177	125	51	24	7	384	1.85	0.99
	%	46.09	32.55	13.28	6.25	1.82	100.00		
Kalsiyum Katkılı Meyve Suları	n	123	119	66	61	15	384	2.29	1.18
	%	32.03	30.99	17.19	15.89	3.91	100.00		
Enerji İçecekleri	n	35	117	133	74	25	384	2.84	1.05
	%	9.11	30.47	34.64	19.27	6.51	100.00		
Karışık Meyve Suları	n	13	37	112	163	59	384	3.57	0.98
	%	3.39	9.64	29.17	42.45	15.36	100.00		
Yeşil Çay	n	13	60	105	141	65	384	3.48	1.05
	%	3.39	15.63	27.34	36.72	16.93	100.00		
Müsli (Kahvaltılık gevrek)	n	58	93	109	108	16	384	2.82	1.12
	%	15.10	24.22	28.39	28.13	4.17	100.00		
Vitamine Zenginleştirilmiş Alkolsüz İçecekler	n	74	90	76	112	32	384	2.84	1.27
	%	19.27	23.44	19.79	29.17	8.33	100.00		

*1: Bu ürünü daha önce hiç duymadım, 2: Bu ürünü daha önce duydum ama hiç tatmadım, 3: Bu ürünü tattım ancak kullanmıyorum, 4: Bu ürünü ara sıra kullanıyorum, 5: Bu ürünü düzenli olarak kullanıyorum. Ort.: Ortalama, Ss.: Standart sapma

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıdaları Algılama Düzeyleri

Tüketicilerin fonksiyonel gıdaları algılama düzeyleri Şekil 4'te verilmiştir. Şekilde görüldüğü gibi tüketicilerin %51.45'inin fonksiyonel gıdaları sağlığa yararlı gıdalar olarak tanımladıkları, %31.69'unun bu konu hakkında hiçbir fikirlerinin olmadığını ve %13.08'inin fonksiyonel gıdaları diyet ürünleri olarak algıladıkları belirlenmiştir. Fonksiyonel gıdaların insan sağlığına zararlı olduğunu

söyleyen tüketicilerin oranı ise %3.78 olarak bulunmuştur. Çetin [15], yaptığı çalışmada fonksiyonel gıda denilince tüketicilerin %34.8'inin sağlığa yararlı gıdalar, %11.4'ünün diyet ürünleri algıladıklarını ve %11.5'inin hiçbir fikirlerinin olmadığını belirlemiştir. Karaağaç [1], yaptığı çalışmada, tüketicilerin %51'inin sağlığa yararlı gıdalar, %27.6'sının diyet ürünleri, %0.69'unun sağlığa zararlı gıdalar olarak algıladıklarını ve %15.6'sının fonksiyonel gıdalar hakkında fikirlerinin olmadığını belirtmiştir.

Şekil 4. Tüketicilerin fonksiyonel gıdaları algılama düzeyleri

Tüketicilerin En Fazla Tükettiği Fonksiyonel Gıdalar

Tüketicilerin en fazla tükettikleri fonksiyonel gıdalar Tablo 3'te verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi tüketicilerin en fazla tükettikleri fonksiyonel gıdaların; maden suyu (%90.12), karışık meyve suyu (%66.86), yeşil çay (%61.63), probiyotik yoğurt (%40.70), meyveli yoğurt (%39,24) oldukları belirlenmiştir. En az tüketilen fonksiyonel gıdaların ise omega-3'lü/selenyum yumurta (%15.12) olduğu bulunmuştur. Gezginç ve Gök [16], Adana ilinde yaptıkları çalışmada tüketicilerin en çok maden suyu (%84.5) tükettiklerini tespit etmişlerdir. Bunu sırasıyla bitki çayları (%75.7), vitamin ve mineral ilaveli süt (%62.8), kalorisi azaltılmış süt (%61.5), omega-3 ilaveli yağ (%60.1), sindirime yardımcı yoğurt (%59.5), enerji içecekleri (%52), vitamin ve mineral

ilaveli bisküvi (%49.3), selenyumlu yumurta (%39.2) ve sporcu gıdaların (%24.3) takip ettiği belirlenmiştir. Hacıoğlu ve Kurt [17], tarafından İzmir ilinde yapılan çalışmada tüketicilerin en fazla tükettiği fonksiyonel gıdaların sırasıyla maden suyu, tahıllı diyet bisküvi ve tahıl yönünden zengin kahvaltılık gevrek olduğu belirlenmiştir. Kopuz [18], tarafından yapılan çalışmada en fazla tüketilen fonksiyonel gıdaların sodyumu azaltılmış tuz ve probiyotik süt olduğunu olduğu belirlenmiştir. Dölekoğlu ve ark. [19], kadınlar ile ilgili yaptıkları çalışmada tüketicilerin fonksiyonel gıdalar içinde en fazla bitki çaylarını tükettikleri ve bunları zenginleştirilmiş meyve suları ve unlu mamullerin (kahvaltılık gevrekler, bebe bisküvileri ve tam tahıllı ekmek vb. ürünler) takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Tüketicilerin en fazla tükettiği fonksiyonel gıdalar

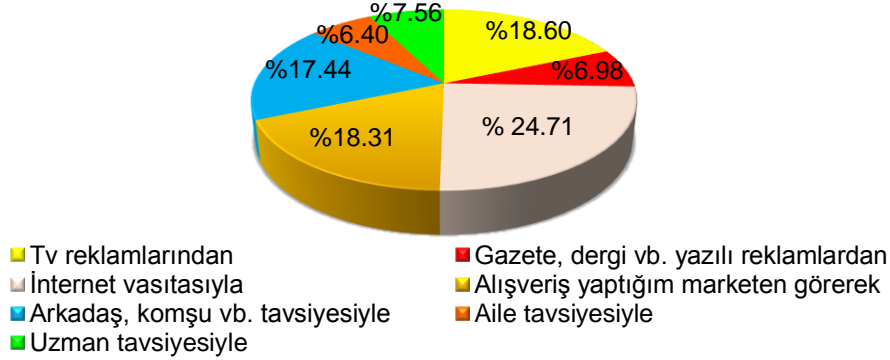
Gıda	n	%*
Maden Suyu	310	90.12
Karışık Meyve Suyu	230	66.86
Yeşil Çay	212	61.63
Probiyotik Yoğurt	140	40.70
Meyveli Yoğurt	135	39.24
Tahıl Yönünden Zengin Kahvaltılık Gevrek	105	30.52
Enerji İçeceği	102	29.65
Kefir	101	29.36
Probiyotik Süt	90	26.16
Vitamin ve Minerallerle Zenginleştirilmiş Ekmek	81	23.55
Tahıllı Diyet Bisküvi	62	18.02
Form (Diyet)	55	15.99
Sodyumu Azaltılmış Tuz	55	15.99
Diş Beyazlatıcı Sakız	53	15.41
Omega-3'lü/Selenyumlu Yumurta	52	15.12

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıdalardan Haberdar Olma Araçları

Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan haberdar oldukları araçlar Şekil 5'te verilmiştir. Tüketicilerin %24.71'inin internet, %18.60'ının televizyon reklamları, %18.31'inin alışveriş yaptığı marketler, %17.44'ünün arkadaş veya komşular, %7.56'sının uzman tavsiyesi, %6.98'sinin gazete, dergi vb. yazılı reklamlar ve %6.40'ının aile tavsiyesiyle fonksiyonel gıdalardan haberdar oldukları saptanmıştır. Gezginç ve Gök [16], Adana ilinde

yaptıkları çalışmada tüketicilerin %46.7'sinin televizyon reklamları, %17.8'inin gazete ve dergi yayınları, %13.3'ünün internet, %11.1'inin sağlık çalışanları ve %8.9'unun yakın çevreleri aracılığı ile fonksiyonel gıdalardan haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Sevilmiş [7], İzmir ilinde yaptığı çalışmada tüketicilerin %32'sinin televizyon reklamları, %28'inin alışveriş yaptıkları market ve %16'sının gazete, dergi vb. yazılı reklamlar vasıtasıyla fonksiyonel gıdalardan haberdar oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 5. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan haberdar olma araçları

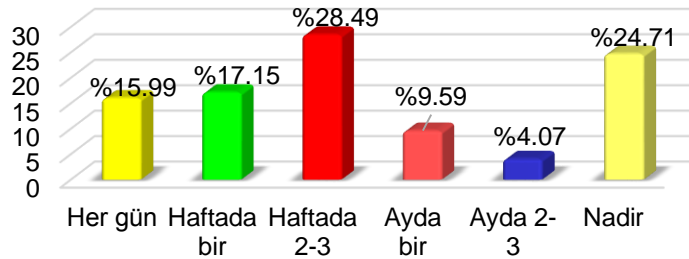
Tüketicilerin Fonksiyonel Gıda Tüketme Sıklığı

Tüketicilerin fonksiyonel gıda tüketme sıklığı Şekil 6'da verilmiştir. Tüketicilerin %28.49'unun haftada 2-3 kez, %17.15'inin haftada bir, %15.99'unun her gün, %9.59'unun ayda bir, %4.07'sinin ayda 2-3 kez ve %24.71'inin fonksiyonel gıdaları nadir tükettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada tüketicilerin %61.63'ünün en az haftada bir kez fonksiyonel gıda tükettikleri bulunmuştur. Sevilmiş [7], yaptığı çalışmada, tüketicilerin %14.8'inin her gün, %29.5'inin haftada iki üç kez ve %19.7'sinin haftada bir kez fonksiyonel gıdaları tükettiklerini saptamıştır. Karaağaç [1], yaptığı

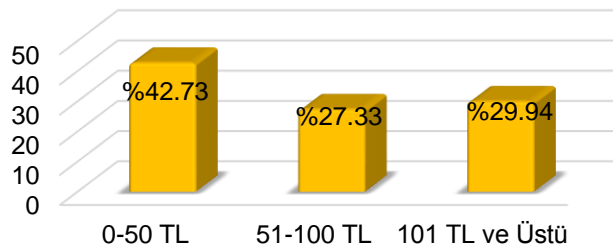
çalışmada tüketicilerin %10.4'ünün her gün, %20.8'inin haftada bir, %24.7'sinin haftada iki üç gün, %13'ünün ayda bir ve %23.1'inin çok nadir fonksiyonel gıda kullandıklarını belirtmiştir.

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıda Harcamaları

Tüketicilerin aylık fonksiyonel gıda harcamaları Şekil 7'de verilmiştir. Şekilde görüldüğü gibi Tüketicilerin %42.73'ünün 0-50 TL, %27.33'ünün 51-100 TL ve %29.94'ünün 101 TL ve üzeri fonksiyonel gıda harcaması yaptıkları saptanmıştır.

Şekil 6. Tüketicilerin fonksiyonel gıda tüketme sıklığı

Şekil 7. Tüketicilerin fonksiyonel gıda harcamalarına ayrılan pay

Fonksiyonel Gıda Tüketim Nedenleri

Tüketicilerin fonksiyonel gıda tüketme nedenleri Tablo 4'te verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi sağlığa yararlı olması, tatlarının hoşta gitmesi, zinde olmalarını sağlaması ve hastalıklardan korunmalarında etkili olması seçeneklerinin en önemli fonksiyonel gıda tüketim nedenleri olarak belirlenmiştir. Krystallis ve ark. [20], Yunanistan'da yaptıkları çalışmada genç ve orta yaşlı tüketicilerin, hastalık riskini engellemeleri ve sağlık durumlarını iyileştirmeleri nedeniyle fonksiyonel gıdaları tükettikleri tespit etmişlerdir. Devcich ve ark. [21], yaptıkları çalışmada hastalığa yakalanma olasılığını düşürmek, hastalıkla ilgili risk faktörünü azaltmak veya kişisel görünümünü geliştirmek nedenleri ile fonksiyonel gıda tükettikleri belirlenmiştir. İzmir ilinde yapılan bir çalışmada tüketicilerin fonksiyonel gıdaları tüketme

nedenleri içerisinde ilk sırada sağlığa yararlı olması yer alırken, ikinci sırada tatlarının hoşta gitmesi, üçüncü sırada bu ürünlerinin kaliteli olduğunun düşünülmesi yer almıştır. Merak etme seçeneği ise en son sırada yer almıştır [7].

Gezginç ve Gök [16], yaptıkları çalışmada, tüketicilerin %47.3'ünün sindirim sorunlarının düzeltilmesi, %39.2'sinin sağlıklı kemik gelişimini sağlaması ve kemik erimesini azaltması, %37.3'ünün enerji sağlaması ve %27.7'sinin zayıflamaya yardımcı olması amacıyla fonksiyonel gıda tükettiklerini belirlemişlerdir. Mersin Erdemli ilçesinde yapılan çalışmada ise öncelikle tüketiciler sağlıklı olmak, sindirim sorunlarını düzeltmek, sağlıklı kemik gelişimini sağlamak veya kemik erimesini azaltmak amacıyla fonksiyonel gıda tükettikleri saptanmıştır [15].

Tablo 4. Tüketicilerin fonksiyonel gıda tüketme neden ve/veya nedenleri

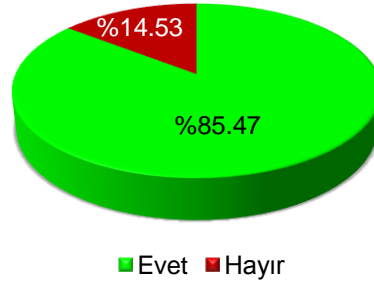
		1*	2	3	4	5	Toplam	Ort.	Ss.
Sağlığımıza yararlı	n	12	27	48	172	85	344	3.85	1.00
	%	3.49	7.85	13.95	50.00	24.71	100.00		
Tadı hoşuma gidiyor	n	15	33	35	205	56	344	3.74	0.99
	%	4.36	9.59	10.17	59.59	16.28	100.00		
Zinde hissetmemi sağlıyor	n	10	35	87	164	48	344	3.60	0.95
	%	2.91	10.17	25.29	47.67	13.95	100.00		
Merak ediyorum	n	24	73	82	126	39	344	3.24	1.12
	%	6.98	21.22	23.84	36.63	11.34	100.00		
Kaliteli olduğunu düşünüyorum	n	16	39	87	161	41	344	3.50	1.00
	%	4.65	11.34	25.29	46.80	11.92	100.00		
Hastalıklardan korunmamda etkili	n	17	34	79	161	53	344	3.58	1.02
	%	4.94	9.88	22.97	46.80	15.41	100.00		

*1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Fikrim yok, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum.
Ort.: Ortalama, Ss. Standart sapma

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıdaların Fayda Sağlaması Hakkındaki Görüşleri

Tüketicilere sorulan "Kullandığınız fonksiyonel gıdalardan fayda gördüğünüzü düşünüyor musunuz?" sorusuna, tüketicilerin %85.47'sinin fayda gördüğünü ve %14.53'ünün hiçbir fayda görmediklerini belirtmişlerdir

(Şekil 8). Karaağaç [1], Antalya ilinde yaptığı çalışmada tüketicilerin %20'sinin hiç fayda görmediğini, %17'sinin çok az fayda gördüğünü, %27'sinin az fayda gördüğünü, %25'inin fazla fayda gördüğünü ve %11'inin çok fazla fayda gördüğünü belirtmiştir. Sevilmiş [7], yaptığı çalışmada her dört tüketiciden birinin fonksiyonel gıdalardan fayda görmediği sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 8. Tüketicilerin fonksiyonel gıdaların fayda sağlaması hakkındaki görüşleri

Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan en fazla görmüş oldukları yararlar Tablo 5'te verilmiştir. Kişilerin en fazla gördüğü yararların başında %64.07 oranıyla kendilerini daha sağlıklı hissetmeleri yer alırken, ikinci sırada %50.51 oranıyla şişkinlik, gaz vb. problemlerini

gidermesi yer almakta, üçüncü sırada ise %45.08 oranıyla bağırsak fonksiyonlarını düzenlemesi yer almaktadır. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan görmüş oldukları en az yararı ise %4.41 oranıyla kolesterolü düşürmesi yer almaktadır.

Tablo 5. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan en fazla gördüğü yararlar

	n	%*
Kendimi daha sağlıklı hissetmeme neden oldu	189	64.07
Şişkinlik, gaz vb. problemlerimi giderdi	149	50.51
Bağırsak fonksiyonlarımı düzenledi	133	45.08
Kendimi daha enerjik hissetmemi sağladı	123	41.69
Daha dinlenmiş hissetmeme neden oldu	94	31.86
Kolesterolümü düşürdü	13	4.41

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tüketicilerin Fonksiyonel Ürün Satın Alırken Dikkat Ettikleri Özellikler

Tüketicilerin fonksiyonel gıda satın alırken dikkat ettikleri özellikler Tablo 6'da verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi tüketicilerin fonksiyonel gıdalar satın alırken dikkat ettikleri özelliklerin başında sağladığı sağlık faydası yer alırken, ikinci sırada ürünle ilgili uzmanların verdiği bilgiler yer almaktadır. Üçüncü sırada ise ürünlerin markasının yer aldığı dikkat çekmektedir. Sevilmiş ve ark. [2], yaptıkları çalışmada fonksiyonel gıda tüketen kişilerin bu ürünleri satın alırken ürünlerin sağladığı sağlık faydası, markası ve ambalajları üzerinde yer alan açıklamalarına bakarak tercih ettikleri tespit etmişlerdir.

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıdaları Tüketmeme Nedenleri

Yapılan çalışmada tüketicilerin %10.42'sinin fonksiyonel gıda tüketmedikleri tespit edilmiştir. Tüketicilerin

fonksiyonel gıdaları tüketmeme sebeplerinin başında hâlihazırda sağlıklı beslendiklerini düşünmeleri, yeteri kadar bilgilerinin olmadıklarını ve duymadıklarını ve sağlıklı bir insan için gereksiz olduğunu düşünmeleri yer almaktadır (Tablo 7).

Tüketicilerin Fonksiyonel Gıda Tüketimini Etkileyen Faktörler

Çalışmada tüketicilerin sosyo-demografik özellikleri ile fonksiyonel gıda tüketimleri arasında ilişkinin istatistiksel olarak önemli olup olmadığı ki kare testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre fonksiyonel gıda tüketimi ile cinsiyet, yaş, medeni durum, hanehalkı genişliği ve ortalama aylık gelirleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olmadığı bulunurken, tüketicilerin öğrenim durumları ile fonksiyonel gıda tüketimleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 6. Fonksiyonel gıda satın alınma özellikleri

		1*	2	3	4	5	Toplam	Ort.	Ss.
Fiyatına	n	40	46	23	191	44	344	3.44	1.21
	%	11.63	13.37	6.69	55.52	12.79	100.00		
Markasına	n	14	27	29	210	64	344	3.82	0.96
	%	4.07	7.85	8.43	61.05	18.60	100.00		
Sağladığı sağlık faydasına	n	5	9	21	163	146	344	4.27	0.81
	%	1.45	2.62	6.10	47.38	42.44	100.00		
Ambalaj üzerinde yer alan açıklamalara	n	17	36	69	154	68	344	3.64	1.07
	%	4.94	10.47	20.06	44.77	19.77	100.00		
Ürünle ilgili yapılan reklamlara	n	44	100	89	93	18	344	2.83	1.12
	%	12.79	29.07	25.87	27.03	5.23	100.00		
Ürünle ilgili uzmanların verdiği bilgilere	n	2	34	44	187	77	344	3.88	0.89
	%	0.58	9.88	12.79	54.36	22.38	100.0		
Ürünle ilgili yakın çevrenin tavsiyelerine	n	12	51	64	182	35	344	3.51	0.98
	%	3.49	14.83	18.60	52.91	10.17	100.0		

*1:Hiç önemli değil, 2:Önemsiz, 3:Fikrim yok, 4:Önemli, 5:Çok önemli. Ort.: Ortalama, Ss. Standart sapma

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak tüketicilerin %89.58'inin fonksiyonel gıda tükettikleri, fonksiyonel gıdaları genellikle sağlığa yararlı gıdalar olarak algıladıkları, en fazla tükettikleri ilk üç ürünün maden suyu, karışık meyve suları ve yeşil çay olduğu belirlenmiştir. Tüketicilerin fonksiyonel gıdaları tüketme nedenleri sırasıyla; sağlıklarına yararlı olması, tatlarını sevmeleri, bu gıdaların zinde hissettirmesi ve hastalıklardan korunmada etkili görmeleri olarak belirlenmiştir. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalardan en çok internet aracılığıyla haberdar oldukları tespit edilmiştir. Tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun (%42.73) fonksiyonel gıdalar için aylık ortalama 0-50 TL

arasında harcama yaptıkları bulunmuştur. Tüketicilerin büyük bir çoğunluğu fonksiyonel gıdalardan fayda gördüğünü belirtmiş (%85.47) ve en fazla gördükleri faydalar ise kendilerini daha sağlıklı hissetmeleri, şişkinlik, gaz gibi sorunlarını gidermesi ve bağırsak fonksiyonlarını düzenlemesi şeklinde olmuştur. Tüketicilerin fonksiyonel gıdalar satın alırken dikkat ettikleri özelliklerin başında sağlık faydası, ürünle ilgili uzmanların verdiği bilgiler ve ürünlerin markası yer almaktadır. Tüketicilerin %10.42'sinin fonksiyonel gıda tüketmedikleri tespit edilmiştir. Tüketicilerin fonksiyonel gıdaları tüketmeme sebeplerinin başında hâlihazırda sağlıklı beslendiklerini düşünmeleri, yeteri kadar bilgilerinin olmadıklarını ve duymadıklarını ve sağlıklı bir

insan için gereksiz olduğunu düşünmeleri yer almaktadır. Fonksiyonel gıda tüketimi ile cinsiyet, yaş, medeni durum, hanehalkı genişliği ve ortalama aylık gelirleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olmadığı bulunurken, tüketicilerin öğrenim durumları ile fonksiyonel gıda tüketimleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Tüketicileri fonksiyonel gıdaların önemi hakkında bilgilendirmek ve daha fazla tüketmelerini sağlamak için aşağıda bazı öneriler verilmiştir:

- Üniversiteler, Sağlık Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın iş birliği çerçevesinde kamu sağlığı adına fonksiyonel gıdalar ile ilgili yazılı ve görsel medyada tanıtıcı-bilgilendirici (televizyon, internet vb. ağlarda) kamu spotları oluşturulabilir.

- İlgili firmaların fonksiyonel gıdalar hakkında görsel unsurlar ile beraber ürünlerin ambalajlarında yer alan açıklamaları daha dikkat çekici bir şekilde kullanılabilir.
- Tüketicilerin ihtiyaçlarına yönelik gıda bileşenlerine yer verilebilir.
- Tüketiciler fonksiyonel gıdalar hakkında ortaya atılan bilgi kirliliğine aldanmamalı, uzman kişilerin bilgileri ve önerileri ışığında fonksiyonel gıdalar konusu açığa kavuşturulmalıdır.

Geleneksel gıdaların yanında, fonksiyonel gıdaların da sağlığa yararlı gıdalar olduğunu, hastalıkları önlemek için birer araç oldukları ancak tamamen risk faktörlerini ortadan kaldırmayacağı unutulmamalıdır.

Tablo 7. Tüketicilerin fonksiyonel gıda tüketmeme nedenleri

		1	2	3	4	5	Toplam	Ort.	Ss.
Yeteri kadar bilgim yok, duymadım	n	4	6	8	14	8	40	3.40	1.26
	%	10.00	15.00	20.00	35.0	20.00	100.00		
Yararlı olduğuna inanmıyorum	n	2	5	19	10	4	40	3.23	0.97
	%	5.00	12.50	47.50	25.0	10.00	100.00		
Çok pahalı olduğunu düşünüyorum	n	0	3	25	10	2	40	3.28	0.68
	%	0.00	7.50	62.50	25.0	5.00	100.00		
Zararlı olduğunu düşünüyorum	n	0	8	22	8	2	40	3.10	0.78
	%	0.00	20.00	55.00	20.0	5.00	100.00		
Alışveriş yaptığım yerlerde satılmıyor	n	1	10	25	3	1	40	2.83	0.71
	%	2.50	25.00	62.50	7.5	2.50	100.00		
Tatlarını sevmiyorum	n	2	4	23	8	3	40	3.15	0.89
	%	5.00	10.00	57.50	20.0	7.50	100.00		
Geçici bir moda olduğunu düşünüyorum	n	1	11	13	14	1	40	3.08	0.92
	%	2.50	27.50	32.50	35.0	2.50	100.00		
Sağlıklı bir insan için gereksiz olduğunu düşünüyorum	n	2	7	7	22	2	40	3.38	1.00
	%	5.00	17.50	17.50	55.0	5.00	100.00		
Zaten sağlıklı beslendiğimi düşünüyorum	n	3	2	3	19	13	40	3.93	1.14
	%	7.50	5.00	7.50	47.5	32.50	100.00		
Bu ürünler ile ilgili birbiriyle çelişkili bilgiler duyuyorum	n	3	1	26	9	1	40	3.10	0.81
	%	7.50	2.50	65.00	22.5	2.50	100.00		

*1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Fikrim yok, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum.
Ort.: Ortalama, Ss. Standart sapma

Tablo 8. Tüketicilerin fonksiyonel gıda tüketimini etkileyen faktörler

Değişkenler	Pearson χ^2	Serbestlik Derecesi	P Değeri
Cinsiyet	0.001	1	0.972
Yaş	1.31	4	0.860
Medeni Durum	0.737	1	0.390
Öğrenim Durumu	23.096	4	0.000
Hanehalkı Genişliği	1.161	2	0.560
Toplam Aylık Gelir	6.080	3	0.108

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2019-YL-1-0030 nolu proje ile desteklenen Yüksek Lisans Tezinden üretilmiş olup, yazarlar maddi desteklerinden dolayı teşekkürlerini sunarlar.

KAYNAKLAR

[1] Karaağaç, S. (2010). Tüketicilerin Fonksiyonel Gıdaları Kullanmaya ve Ödemeye Razi Olduğu Miktarı Etkileyen Faktörler: Antalya İli Örneği.

- Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- [2] Sevilmiş, G., Olgun, A., Artukoğlu, M. (2017). Fonksiyonel gıdalarda tüketici kararlarını etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: İzmir İli örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 54(3), 351-360.
- [3] Heasman, M., Mellentin, J. (2001). The Functional Foods Revolution. Healthy People, Healthy Profits?, Earthscan Publications Ltd, London and Sterling, pp: 22 . London.
- [4] Yerlikaya, O., Meriç, Ş., Gücer, L., Akan, E., Kınık, Ö. (2016). Fonksiyonel gıdaların insan sağlığı

- açısından yeni bir bakış: fonksiyonel gıda bileşenlerinin oluşturabileceği riskler. *Türkiye 12. Gıda Kongresi*, 5-7 Ekim 2016, Edirne, 471.
- [5] Kotilainen, L., Rajalahti, R., Ragasa, C., Pehu, E. (2006). Health Enhancing Foods; Opportunities for Strengthening the Sector in Developing Countries. *Agriculture and Rural Development Discussion Paper* 30.
- [6] Spence, J.T. (2006). Challenges related to the composition of functional foods. *Jurnal of Food Composition and Analysis*, 19, S4-S6.
- [7] Sevilmiş, G. (2008). Bazı Fonksiyonel Gıdalarda Tüketici Kararları ve Bunları Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [8] Collins, M. (1986). Sampling (Editör: R. Worcester ve ark., 1986), Consumer Marketing Research Handbook, Elsevier Sci. Pub. Company Inc.
- [9] Kalaycı, Ş. (2008). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 349 s.
- [10] Bircan, H., Karagöz, Y., Kasapoğlu, Y. (2003). Ki Kare ve Kolmogorov Smirnov Uygunluk Testlerinin Simülasyon ile Elde Edilen Veriler Üzerinde Karşılaştırılması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 69-80.
- [11] Çömlekçi, N. (2001). Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatistiksel Anlamlılık Sınamaları. Bilim Teknik Yayınevi. Eskişehir.
- [12] Ertürk, A., Arslantaş, N., Sarıca, D., Demircan, V. (2015). Isparta ili kentsel alanda ailelerin ekmek tüketimi ve israfı. *Akademik Gıda*, 13(4), 291-298.
- [13] Verbeke, W. (2006). Functional foods: Consumer willingness to compromise on the taste for health? *Food Quality and Preference*, 17, 126-131.
- [14] Zielinska, E.B., Zychowicz, M.J. (2017). Conceptual model of consumer's willingness to eat functional foods. *Rocz Panstw Zakl Hig*, 68(1), 33-41.
- [15] Çetin, B. (2018). Mersin İli Erdemli İlçesinde Gıda Güvenliği ve Fonksiyonel Gıda Hakkında Tüketici Bilgi ve Bilinç Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- [16] Gezginç, Y., Gök, S. (2016). Adana ili örneği ile tüketicilerin fonksiyonel gıdalara yönelik farkındalığı. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 47 (2), 101-106.
- [17] Hacıoğlu, G., Kurt, G. (2012). Tüketicilerin fonksiyonel gıdalara yönelik farkındalığı, kabulü ve tutumları: İzmir ili örneği. *Business and Economics Research Journal*, 3(1), 161-171.
- [18] Kopuz, H.E. (2011). İstanbul İlinde Tüketicilerin Çeşitli Fonksiyonel Gıda Ürünlerine Olan Yaklaşımları. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- [19] Dölekoğlu, C.Ö., Şahin, A., Giray, F.H. (2014). Kadınlarda fonksiyonel gıda tüketimini etkileyen faktörler: Akdeniz illeri örneği. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 21, 572-584.
- [20] Krystallis, A., Maglaras, G., Mamalis, S. (2007). Motivations and cognitive structures of consumers in their purchasing of functional foods. *Food Quality and Preference*, 19, 525-538.
- [21] Devcich, D.A., Pedersen, I.K., Petrie, K.J. (2007). You eat what you are: Modern health worries and the acceptance of natural and synthetic additives in functional foods. *Appetite*, 48, 333-337.